

Značajke zemalja u razvoju

- Nizak dohodak po glavi stanovnika
- Socijalne posljedice: loše zdravlje, niska razina pismenosti, neuhranjenost, nedostatak kapitala
- Zarađuju oko 1/12 onoga što zarađuju ljudi u zemljama visokog dohotka

PPP – Purchasing power parity, Paritet kupovne moći

- Odnos općih indeksa cijena među državama koji služe za korekciju službenih tečajeva.
- Količina valute potrebna da bi se kupilo određeno dobro ili košarica dobara, a određuje se u svakoj zemlji temeljem relativnih troškova života i stopa inflacije.

Pretpostavka: postojanje Zakona jedne cijene – LOP

LOP (eng. Law of One Price) kaže da na konkurentnim tržištima bez utjecaja transportnih troškova i drugih barijera slobodnoj trgovini (carine) identična dobra u različitim zemljama moraju imati identičnu cijenu izraženu pomoću deviznog tečaja.

Big Mac indeks - Index koji objavljuje The Economist Neformalan način mjerenja kupovne moći različitih valuta, odražava paritet kupovne moći

- Npr. ako je Londonu hamburger 2£, a u New Yorku 4\$, to implicira da je prema PPP 1£ ekvivalentna 2\$

Kako ocijeniti razvoj neke zemlje?

Gospodarski razvoj = ekspanzija potencijalnog BDP-a ili proizvodnje neke zemlje:

- Pomak granice proizvodne mogućnosti prema van
- Dugoročni rast potencijalne proizvodnje
- Ne samo kroz ekonomske pokazatelje
- Zdravlje, očekivano trajanje života

Četiri razvojna elementa

- Ljudski resursi
- Prirodni resursi
- Akumulacija kapitala
- Tehnološka promjena i inovacije

Ljudski resursi

Malthusov “Zakon stanovništva”:

- Stanovništvo se razmnožava brže (geometrijska stopa) nego što raste proizvodnja hrane (aritmetička stopa)
- Svaki član rastućeg stanovništva imao bi sve manje i manje zemlje i prirodnih proizvodnih faktora s kojima bi mogao raditi.
- Zbog opadajućih prinosa dohodak bi mogao rasti u najboljem slučaju po aritmetičkoj stopi.

Važnost ljudskog kapitala

- Ljudi, njihove vještine i znanja, kreativne i druge sposobnosti, specifični odnosi i klima jedinstveni su za svako poduzeće i ne mogu se kopirati
- Objektivna znanja mogu biti vrlo slična, ali način njihovog korištenja i primjene, te mogućnosti koje se na njima temelje posebne su u svakoj organizaciji
- Kvaliteta obavljanja posla ovisi isključivo o kvaliteti ljudi koji u tvrtki rade
- Ljudi su jedini resurs koji ima neograničenu mogućnost razvoja, a upotrebom se
- ne smanjuje, nego raste
- Nesrazmjer ulaganja i efekta kaže da sa malim ulaganjima možemo ostvariti znatno veće pozitivne efekte.

Prirodni resursi: obradivo tlo, nafta, ruda

Akumulacija kapitala

Prvobitna akumulacija kapitala: odustajanje od tekuće potrošnje radi ulaganja u proizvodnju

Siromašne zemlje nemaju mogućnost smanjenja tekuće potrošnje. Države s najvećim rastom ulažu oko 20% proizvodnje u akumulaciju kapitala, najsiromašnije 5% i manje

Ovisnost ulaganja i štednje – niska razina štednje = niska razina ulaganja

Uloga države kroz ulaganje u infrastrukturu

Problemi akumulacije

Preniska štednja (točka pokrića) koja rezultira premalim ulaganjima u proizvodni kapital koji je nužan za gospodarski napredak

Tehnološka promjena i inovacije

Poduzetništvo i inovacija

- Ovisi o prirodnim bogatstvima i ljudskom kapitalu
- Poduzetnici – pokretač ekonomskog razvoja

Začarani krug siromaštva

niska štednja i ulaganja → spora akumulacija kapitala → niska produktivnost → niski prosjecni dohodci →

Mogućnost pokretanja ekonomskog razvoja:

- Hipoteza zaostalosti
- Industrijalizacija u odnosu na poljoprivredu
- Država u odnosu na tržište
- Rast i vanjska orijentacija

Hipoteza zaostalosti

Zemlje koje su u razvoju sada mogu koristiti već postojeće tehnologije (ne moraju ih razvijati), mogu brže napredovati

Industrijalizacija u odnosu na poljoprivredu

U većini zemalja dohodi u gradovima (industrija i usluge) veći su od onih u poljoprivredi

Često – razvoj industrijalizacije na štetu poljoprivrede

- Kapitalno intenzivna
- U gradove privlači radnike
- Visoka nezaposlenost

Podizanje produktivnosti u poljoprivredi može zahtijevati manje kapitala, a zaposliti više radnika

Država u odnosu na tržište

Tržište je najučinkovitiji mehanizam. Bitni elementi:

- Prevladava privatno vlasništvo
- Vanjska orijentacija u trgovinskoj politici
- Niske carine i mala količinska ograničenja
- Promicanje malog poduzetništva
- Jačanje konkurencije

Tržišta najbolje funkcioniraju u stabilnom makroekonomskom okruženju

- Predvidljivi porezi
- Niska inflacija

Rast i vanjska orijentacija (Međunarodna trgovina)

Strategija zamjene uvoza:

- Samodostatnost zemlje (proizvodnje)
- Zamjena uvoza domaćim proizvodima

Strategija vanjske orijentacije (otvorenosti)

- Plaćanje potrebnog uvoza unapređujući učinkovitost i konkurentnost
- Osvajanje inozemnih tržišta
- Niske trgovinske prepreke

Temeljne postavke

Strategija privrednog razvoja Hrvatske treba osigurati njezin stabilan i održiv dugoročan razvoj, kako bi u što kraćem roku dostigla prosječni stupanj razvoja EU

Ne postoji opća formula za dobro vođenje procesa privrednog razvoja svih zemalja, no postoje ekonomska načela na kojima se svaki taj program mora temeljiti

Ciljevi se ostvaruju ekonomskom politikom, pa strategiju razvoja čini skup svih vrsta ekonomske politike usmjerenih na postizanje unaprijed postavljenih konzistentnih i ostvarivih ciljeva

Ekonomske program svake zemlje ima za zadaću ostvariti određene ekonomske ciljeve – oni se izvode iz političkih ciljeva; politička i ekonomska sloboda su međuzavisne

Nužni uvjet: tržišna privreda

Tržišna privreda nije i dovoljan uvjet za političku demokraciju – u tržišnoj privredi nepotpune konkurencije monopoli (oligopoli) narušavaju ekonomsku slobodu, a narušena ekonomska sloboda narušava i političku slobodu i ekonomsku efikasnost

Maksimiziranje ekonomskog blagostanja stanovništva neke zemlje znači maksimalan stupanj zadovoljenja potreba njezina stanovništva, koje se ostvaruje potrošnjom; za to je nužna i odgovarajuća ponuda

Maksimalno zadovoljenje potreba ukupnog stanovništva znači ne samo maksimalnu ponudu, nego i njihovu optimalnu razdiobu među pojedincima; visoki per capita dohodak uz nepravednu raspodjelu ne znači maksimalno blagostanje nekog društva

Maksimalna ponuda ekonomskih dobara znači maksimalnu domaću proizvodnju i uvoz – no u dugom roku uvoz se treba platiti izvozom

Nužan uvjet maksimiziranja proizvodnje je puna zaposlenost proizvodnih faktora (prije svega rada), pa je zato postizanje pune zaposlenosti svih proizvodnih faktora temeljni cilj svake ekonomske politike

Količina proizvodnje ovisi o količini i kvaliteti proizvodnih faktora kojima ta zemlja raspolaže i o njihovoj efikasnoj uporabi

Maksimalna se proizvodnja ostvaruje samo optimalnom alokacijom proizvodnih faktora – organizacija proizvodnje mora imati za cilj optimalnost ulaganja proizvodnih faktora radi postizanja maksimalne količine proizvodnje

Nužan uvjet za postizanje tog cilja je postojanje tržišta potpune konkurencije

Budući da je proizvodnja namijenjena zadovoljenju materijalnih i duhovnih potreba pojedinaca, potrošača, proizvodnja mora polaziti od njihovih potreba

Potrebe su izražene preferencijama potrošača na koje utječe mnoštvo faktora

Uz dane cijene proizvoda, iz danog dohotka potrošač će maksimizirati svoje zadovoljstvo tako da u svaka novčana jedinica uložena u kupnju pojedinih proizvoda donosi isto zadovoljstvo

Povećanje realnog dohotka povećava mogućnost zadovoljenja potreba, dakle mogućnost povećanja blagostanja

Povećanje dohotka u zemlji može se postići povećanjem zapošljavanja proizvodnih faktora i/ili povećanjem njihove produktivnosti

Prema tome – da bi se maksimiziralo zadovoljstvo cjelokupnog stanovništva, proizvodnju treba orijentirati prema potrebama potrošača, a organizirati je tako da se ostvari optimalno ulaganje proizvodnih faktora, koje će rezultirati maksimalnom proizvodnjom iz danog utroška proizvodnih faktora

Efikasnost ekonomskog sustava ovisi o tome u kojoj je mjeri uspio angažirati znanje raspršeno među mnoštvom pojedinaca u društvu

To se postiže dobrom ekonomskom i političkom organizacijom

Efikasno upravljanje je ključ ekonomskog rasta i razvoja

Ono podrazumijeva dobro predviđanje, planiranje, organiziranje, izvršenje i kontrolu ekonomskih aktivnosti

vjezbe 6: Ekonomski rast i ekonomski razvoj

Ekonomski rast – povećanje vrijednost proizvodnje u zemlji u danom periodu mjereno porastom BDP-a

Ekonomski razvoj - kvalitativna dimenzija privrede i predstavlja složen, višedimenzionalni pojam koji pored ekonomskog rasta obuhvaća i strukturne promjene kao što su povećanje životnog standarda, ravnomjernija raspodjela dohotka i zaštita okoliša. (Veća očekivana životna starost, dostupnost pitke vode, niže stope smrtnosti novorođenčadi, poštivanje ljudskih prava.)

Netržišni prihodi

Naturalna poljoprivreda – poljoprivrednici proizvode hranu za vlastite potrebe, rade vlastite kuće i kupuju povremeno. Razmjena se vrši često putem bartera (roba za robu), za gotovinu (bez računa) ili putem paralelne monete.

GPI - Genuine Progress Indicator

GPI uzima u obzir besplatne usluge – volontiranje, brigu za djecu i starije, vrijednost slobodnog vremena, rekreacije sa familijom i prijateljima. Pošto se ne plaćaju, ne ulaze u BDP.

GPI radi razliku između monetarnih transakcija koje doprinose boljitku i onih koji ga smanjuju.

BDP uključuje troškove zagađenja kao dvostruki prihod – od proizvodnje nafte i troškova čišćenja onečišćenja. GPI onečišćenje, i sl. izuzima iz računa.

Gini koeficijent

Gini koeficijent je mjera disperzije, koristi se kao mjera nejednakosti prihoda, nejednakost distribucije ili raspodjele bogatstva. Vrijednosti mu je između 0 i 1. Nizak Gini koeficijent sugerira jednakost raspodjele dohotka ili bogatstva, visok Gini koeficijent sugerira nejednaku raspodjelu.

Tradicionalna ekonomija

Mjera individualnog zadovoljstva = raspoloživi dohodak; što je veći raspoloživi dohodak, više možemo kupiti i time smo zadovoljniji

Mjera uspješnosti države = “ukupni” dohodak ili BDP, što je veći BDP per capita to je država prosperitetnija i stanovnici su zadovoljniji

Easterlinov paradoks

Kako zemlje postaju bogatije, iznad nivoa pokrivanja osnovnih potreba (hrana i stanovanje), istraživanja pokazuju da ljudi nisu sretniji

Ljudska sreća manje ovisi o njihovom apsolutnom bogatstvu a više o usporedbi njihovog bogatstva sa drugim ljudima.

Nacionalni indeks sreće

Upućuje na razinu kvalitete življenja

Indeks se računa kao prosječna vrijednost komponenata koje ga čine :

- opće zadovoljstvo životnom situacijom
- emotivno stanje na osnovi doživljenih emocija
- zdravo ponašanje
- uvjeti u radnoj (školskoj) okolini
- zdravstveno stanje
- osnovni uvjeti za život
- odnos prema okolišu
- zadovoljstvo osobnim razvojem i socijalnom okolinom